

DZIEDZICTWO PRZEMYSŁOWE MAZOWSZA I JEGO ROLA W TURYSTYCE

Redakcja naukowa

Wiesław Kaprowski

Franciszek Midura

Jan Wiktor Sienkiewicz

ALMAMER
WYŻSZA SZKOŁA EKONOMICZNA
15 lat

Warszawa 2008

Książka powstała dzięki wsparciu finansowemu Urzędu Marszałkowskiego
Województwa Mazowieckiego i Polskiej Organizacji Turystycznej

RECENZENCI

Prof. zw. dr hab. Zbigniew Krawczyk
Prof. ndzw. dr hab. Marek Pabich

OPRACOWANIE REDAKCYJNE

Joanna Warecka

KOREKTA

Joanna Warecka
Jolanta Sierakowska

OPRACOWANIE GRAFICZNE

SKŁAD I ŁAMANIE

Tomasz Fabiański

PROJEKT OKŁADKI

Małgorzata Fabiańska

Na okładce pomnik *Prządki* autorstwa Maksymiliana Biskupskiego, Żyrardów – kompleks
pofabryczny, obecnie restauracja „Szpularnia”, fot. J. W. Sienkiewicz, 2008

© Copyright by ALMAMER Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Warszawa 2008

ISBN 978-83-60197-75-2

DRUK I OPRAWA

Zakład Wydawniczy DrukTur sp. z o.o.
01-201 Warszawa, ul. Wolska 43
tel. 022 321 85 03
e-mail: wydawnictwo@druktur.com.pl

Spis treści

Słowo wstępne	9
-------------------------	---

I. DZIEDZICTWO PRZEMYSŁOWE: „PRZESZŁOŚĆ – PRZYSZŁOŚCI”

Jerzy Jasiuk

Dziedzictwo przemysłowe. Doceniony element tradycji oraz społecznego i turystycznego wykorzystania w Polsce i w Europie	13
Summary	19

Maciej Kronenberg

Dziedzictwo przemysłowe w rejestrach zabytków największych miast w Polsce	21
Summary	34

Henryk Bartoszewicz

Źródła kartograficzne do dziejów przemysłu na Mazowszu w XIX wieku	35
Summary	70

Franciszek Midura

Znaczenie dokonań Stanisława Staszica dla idei opieki nad zabytkami przemysłu i techniki	71
Summary	82

Wiesław Kaprowski

Wilhelm Kolberg – XIX-wieczny inżynier budownictwa drogowego i wodnego	83
Summary	87

II. ZABYTKI PRZEMYSŁOWE I POPRZEMYSŁOWE ATRAKCJĄ DLA TURYSTYKI

Wiesław Kaprowski

Rozmieszczenie zabytków przemysłu w województwie mazowieckim	91
Summary	98

Jan Paweł Piotrowski

Obiekty techniki Mazowska w literaturze turystyczno-krajoznawczej	99
Summary	123

Przemysław Pilich

Szlak zabytków techniki na Mazowszu	125
Summary	131

Alexander Mann

Huszcic i Kłaperszic. Zabytkowe młyny na Mazowszu	133
Summary	156

Jerzy Szabygin

Dawne wiatraki Mazowska i ich rola w turystyce	157
Summary	172

Jan Wiktor Sienkiewicz

Sztuka w elektrowni. Mazowieckie Centrum Sztuki Współczesnej „Elektrownia” w Radomiu	173
Summary	195

Aleksy Chmiel

Od wycieczek do zakładów przemysłowych do turystyki industrialnej	197
Summary	212

III. REWITALIZACJA OBIEKTÓW POPRZEMYSŁOWYCH

Jerzy Naziębło

Dziedzictwo przemysłowe Żyrardowa a możliwości zagospodarowania turystycznego	215
Summary	221

Jacek Grzonkowski

Rewaloryzacja Parku im. Karola Augusta Dittricha w Żyrardowie	223
Summary	237

Margeryta Szulińska

„Żyrardów – miasto lnu”. Propozycja utworzenia parku kulturowego	239
Summary	253

Andrzej Danowski

Zabytki poprzemysłowe Łodzi a turystyka	255
Summary	276

Małgorzata Chodorowska

Problematyka konserwatorska Gazowni warszawskiej	277
Summary	292

Indeks nazwisk	293
--------------------------	-----

Indeks miejscowości	298
-------------------------------	-----

Mapy	301
----------------	-----